'De delegatie zag de eigenaar springlevend gewoon achter de toonbank staan . . .'

'Wijnand Schouten, de laatste Zundapp-agent' deel 1

Toen in 1984 een delegatie van de Utrechtse Kamer van Koophandel de winkel van Wijnand Schouten met een bezoek vereerde in verband met het 50-jarige bestaan van de zaak, stonden de dames en heren stomverbaasd om daar achter de toonbank de, nog immer in blakende gezondheid verkerende, eigenaar in eigen persoon aan te treffen.
Van die inmiddels meer dan een halve eeuw in motoren (de laatste twintig jaar kwam het accent noodgedwongen meer op bromfietsen te liggen) weet de onlangs 72 jaar geworden W. Schouten in onnavolgbare stijl veel te vertellen. Het interview zal dan ook een hele ochtend in beslag nemen en wordt alleen op gezette tijden onderbroken door een overwegend zeer jeugdige cliëntele.

tekst: VINCENT DENTERS
foto's: JOHAN DENTERS

De klantenkring liep terug en je moest gewoon naar werk zoeken. De ouwe wou altijd hebben dat je aan de gang bleef, nou ja dan ging je maar wat prutsen aan de draaibank of zo, als ze je maar wat zagen doen. Maar in feite liep je bijna altijd te niksen en uit te kijken naar een klant! Wat we nog wel hadden waren die Harleys van de paters uit Tilburg, van die karren met zijspan die uit de missie kwamen. Die hadden wij in onderhoud. Ze brachten ze om de zoveel jaar mee terug

naar Holland want zo'n Harley moest natuurlijk zijn onderhoud hebben! Dat waren allemaal karren die zagen er uit, verschrikkelijk! Die wielen, daar zaten soms geen spaken meer in. Afgebeuld tot en de met, hoe die mensen daar nog mee hebben kunnen rijden, dat is gewoon niet te geloven. Maar daar hadden ze natuurlijk Harleys voor! We hadden, laat ik zegen, met drie man veertien dagen werk aan zo'n kar. Maar dan werden ze ook helemaal van voren tot achteren uit elkaar gegooid. En als zo'n pater hem kwam halen was die weer helemaal up to date! Ja, heel speciale mensen waren dat, heerlijk, met grote baarden en zo!

Ontslag

Maar ja, toen kreeg ik die loonsverlaging. Ik ging terug van ƒ 17,50 in de maand naar ƒ 15,—! Nu had ik al besloten om voor mezelf te beginnen, het pand had ik eigenlijk al gehuurd, dus die loonsverlaging kwam voor mij precies op tijd! Maandagochtend kreeg ik bericht van de baas: Wijnand, ik moet je even spreken, zo en zo. Hij zei: we kunnen het niet meer betalen, je krijgt tweevijftig minder.

Ik zei: dat neem ik niet! Hij zei: je zal 't toch moeten nemen!

Ik zei: nee, dat neem ik niet! Ik neem ontslag, en ik trok zo mijn overal uit. De dinsdag erop zat ik al in mijn eigen pand op de Blauwkapelseweg. Ik huurde eerst de ene helft en dat kostte in die jaren toen ƒ 37,50 per maand. Maar centen had ik er niet voor. Ik was een vrijgezellen jongen die nooit gespaard, nooit een cent overgehouden had, hoewel ik goed verdiende. Gereedschap had ik ook niet, ja, uit de tasjes van de Harleys die ik gerepareerd had, boordgereedschap! Dat ging toen zo.

Ook wel gereedschap van de klanten zelf, maar we hadden in ieder geval een begin.

Alle klanten van Rijnstra gingen, op twee na, met mij mee, dat had ik ze van tevoren gevraagd! Hij was laaiend op me! Hij wilde me geen onderdelen leveren. Maar ja, je was vrij, je kon toen zo beginnen, alles was toen vrij. Ik kon het me natuurlijk wel goed indenken, maar het was zijn eigen schuld, die kerel was miljonair man, die kon die knáák niet meer betalen! Je was een beetje wijzer geworden, je ging bij jezelf nadenken: man, kan je die knáák er nou niet bijgeven?

Dat je dit allemaal toelaat, voor een rijksdaalder, terwijl je zoveel geld hebt! Want hij zwom gewoon in het geld! Rijen huizen had die. Op de Biltstraat en de Voorstraat, en die knaak moest hij van mij stelen!

Dat was het ergste!

Maar inmiddels werd de BOVAG opgericht en werd ik verwezen, ik weet niet meer door wie, ik meen door Van der Made (toenmalig Indian-dealer, V.D.), die zei: wordt lid van de BOVAG!

Ik zei: daar voel ik in zekere zin niets voor, want ik ben pas begonnen en ik heb nog niet zoveel centen. Maar doordat ik een grote beginreparatie kreeg, een klus van vierhonderdenzoveel gulden, dat was een vermogen toen . . . ja, ik zal het nooit vergeten, die vent was achter op een auto geschoven, ergens bij Driebergen.

Hij lag in het ziekenhuis, was er goed vanaf gekomen, een jonge knul. Maar, benen gebroken en weet je wel, al die flauwe kul meer, maar hij knapte weer op. Zijn vader zei: knap die Harley onderhand ook maar op want als hij terug is wil ie toch weer op die kar rijden. En vanuit die klus ben ik verder gaan bouwen want toen kreeg ik, klets!, geld in mijn handen. Ik ben toen naar Amsterdam gegaan, naar de voorzitter van de BOVAG in oprichting, dhr. Van de Pelt die ook Harley-dealer was en die heeft mij toen onderdelen geleverd. Via hem ben ik toen toch maar lid geworden van die BOVAG want die organisatie was toen al zo ver dat ze een vaste kern hadden waar je kon kopen, ook met grossiers.

Man, ik zat toen op rozen, ik hoefde maar ergens heen te rijden en kon halen wat ik wilde. Ik had die hele Rijnstra niet meer nodig, op den duur zou hij mij nodig gehad hebben, bij wijze van spreken!

En zo is dat allemaal verder gemarcheerd. En toen we één jaar verder waren kwamen ze van Zündapp bij me, of ik het Zündapp-agentschap wilde. Eerst zouden ze er dan een paar neerzetten, weet je wel, kijken of het ging want je kreeg ook niet zomaar, bom!, dat agentschap!

En het ging! Misschien een maand of drie, vier verder was ik al officieel agent. Ik verkocht die dingen achterelkaar, in de crisistijd, want ze waren goedkoop. Dat waren de 'Derby' modellen, die kostten ƒ 298,—.

Over de grote boxer-modellen werd nog helemaal niet gepraat, die waren praktisch niet te verkopen, dachten wij. Maar toen de eerste in Nederland kwamen, via de firma Gerth, dat . . . dat vonden wij wel zo abnormaal mooi. Wij stonden er tegenaan te kijken of de Dom van Utrecht in brand stond! Zo mooi vonden wij dat! Dus dat probeerden wij te verkopen maar je nam ze niet in voorraad want dat was voor ons niet op te brengen. Je moest ze zelf kopen. Later toen ze zagen dat ze ze niet konden plaatsen kregen wij ze in consignatie.

Bovenste foto: Schouten (staande) leverde sporadisch ook nieuwe BMW's zoals deze R 51 met telescoopvering voor en plunjervering achter voor de som van ƒ 999,— in 1939. Onderste foto: 'Daar aan de Blauwkapelseweg, daar zit nu een garagebedrijf, hadden we een pracht zakie!' (foto 1939).

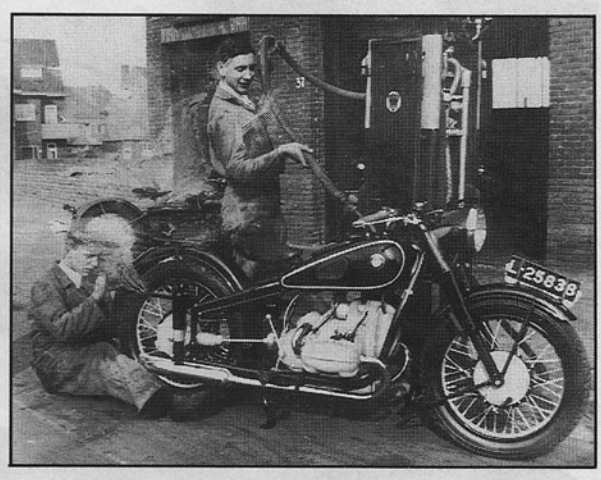

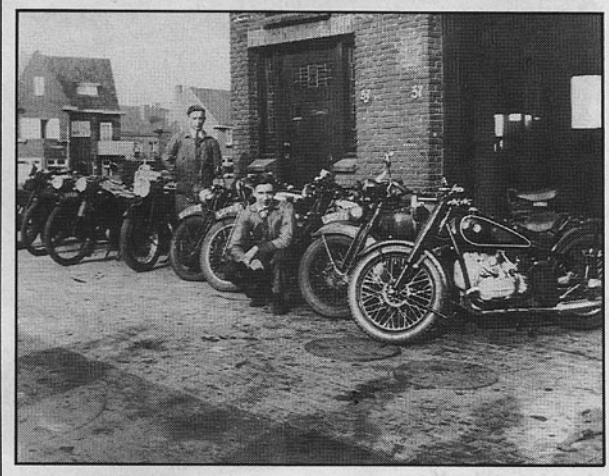

In 1939 verkocht ik gemiddeld één motor per week, zo ver was ik al, en had een omzet van 52 motoren per jaar. Daar kon ik heel goed op draaien, ik had een pracht zakie op dat moment, met drie monteurs er in. Ik had het hartstikke naar m'n zin. Maar toen kwam die verrekte oorlog man, net toen het allemaal wat beter ging met de economie en zo. Ik had net mijn diploma's in Duitsland gehaald. Want ze hadden graag dat je dat had, dat je helemaal vertrouwd met die Zündapps was, ook met de 500 en de 600 boxer die we inmiddels ook verkochten. De fabriek in Neurenberg gaf zelf een cursus van veertien dagen voor de dealers en als je het examen haalde kreeg je een 'Urkunde'. Het was dan wel een stoomcursus maar wel een die verschrikkelijk goed was. Er waren zelfs Hollandse tolken voor de technische termen en zo. Ze betaalden alles: de reis, trein, hotel, eten noem maar op. Maar het was wel streng, zeven uur 's ochtends beginnen en dat midden in de winter, nou . . . nou!

Maar om op de handel terug te komen, vlak voor de oorlog ging die hier in Utrecht zelfs helemaal bijzonder goed, want er lagen in de fortificaties rondom de stad duizenden gemobiliseerde militairen gelegerd. Wat deden wij nou, want die jongens hadden graag een motortje om, in het weekend of als ze verlof hadden, mee naar huis te kunnen rijden, wij gingen elke zondag naar Brabant, op jacht naar tweedehands motoren. Want die handel was daar lang niet zo wild als hier. Dat deed ik samen met mijn meisje, mijn toenmalige aanstaande, zodat we gelijk een uitje hadden. We gingen er heen op de motorfiets en dan langs alle de mij bekende handelaren, dat was geen punt in Brabant, op zondag dan bedoel ik, want die lui waren altijd te spreken. Soms werden ze dan uit een cafeetje gehaald, Piet of Kees komt er aan, weet je wel. Nou, vroeg ik dan, wat heb je staan? Dat en dat en dat. Wat kost dat? Honderd daalders die, tweehondervijftig die. Goed! En dan hadden we het liefst alleen tweetaktjes, DKW-tjes, Jawa's en dat soort spul, niet dat kleppengedoe want dat was vaak te veel reparaties. Die moesten we niet. Nou dat werd zo gekocht, afgerekend en die handelaar zorgde er 's maandags voor dat het spul met de bode meeging, zodat dinsdags de handel al voor de deur stond. De jongens ginger er dan gelijk, hup, tegen aan. Er zaten er ook bij waar je niets aan hoefde te doen, die kon je meteen doorstoten. Want kopers zat. Dat was eind '39 begin '40. Die handel was niet aan te slepen!

Tweede Wereldoorlog

Mei '40 brak de oorlog uit en toen was het afgelopen met onze tweedehands. Al die motoren, negen stuks, zijn opgeborgen bij 't Hullenaar in de Adriaan van Ostadelaan op een zolder. D'r zat van alles bij, Velocette, Calthorpe, Zündapp enz. Dat was in de periode december '40, begin '41. Want in het begin was het met die moffen natuurlijk zo dat er niets aan de hand was. Maar toen ze gingen vorderen hadden wij dat al voelen aankomen. Wij hadden in die periode ook geen werk meer. De werkplaats was wel open maar vanaf mei tot en met december hebben wij niets uitgevoerd.

Er was hier zo'n terreintje en daar voetbalden we als het mooi weer was met het personeel. Met slecht weer legden we een kaartje. En zo zijn we die tijd doorgekomen want de oorlog was toch zo afgelopen werd er gezegd. En we kregen ook helemaal geen bezoek van moffen, die lieten je eigenlijk gewoon links liggen. Wij zaten maar te kaarten, te voetballen; de werkplaatsdeur stond wijd open daar op die Blauwkapelseweg.

Op een gegeven moment waren al mijn centen op, ik kon het personeel niet meer betalen, ik was los, helemaal los. Toen zei de boekhouder tegen mij: ga toch voor die moffen werken joh. Ik zei: voor de moffen werken, ben je niet helemaal lekker of zo?

Hij zei: gaat dan gewoon zo door, dan kom je in Duitsland terecht want ze komen je toch halen, je hebt geen ausweis, je hebt niks. Want dat kwam er toen aan dat ausweis-stelsel, dat je niet op straat mocht zo en zo laat.

Ik dacht: ja, ergens heb je toch wel gelijk. En dan mijn personeel, ook weg natuurlijk. Nou ja, ten einde raad heb ik gezegd: laten we dat dan maar doen. Hij zei: dan zal ik wel met ze praten. En omdat ik natuurlijk Zündapp had . . . Laten we zeggen om vier uur 's middags ging hij er naar toe en 's morgens om acht uur had ik al een vrachtauto met een lading motorfietsen van die moffen voor de deur staan. Allemaal karren van het front, dus we konden gelijk aan de slag. Toen begon dat hele moffen-stelsel ook bij mij te draaien.

Met vuur spelen

Werkmeesters kwamen en zo, maar . . . we hielden wel zelf een hand in de pap! Hun gingen niet staan te beslissen, jullie moeten zus en zo. Nee, hier heb je de motoren, je zegt wat er aan gebeuren moet, je maakt er een lijst van op, die geef je ons, en de onderdelen die kun je halen bij Schellaas in Rotterdam.

Schellaas voorzag ons van onderdelen, want die zat al helemaal in die handel en dat vonden wij rot want wij gingen hen als profiteurs bekijken. Maar ja er was weer volop werk zodat ik extra personeel moest aannemen. Dat waren allemaal jongens die ik kende, die ondergedoken zaten. Want wie geen werk had liep de kans om opgepakt en naar Duitsland op transport gezet te worden. Daar had iedereen natuurlijk geen zin in, dat probeerde je te ontduiken. Ik had kennissen en vroeg: joh, wil jij niet bij mij komen werken?

In de motoren?, zeiden ze dan, wat weet ik daar van?

Ik zei: dat hindert niet, je hoeft er toch niks van te weten, als jij maar een ausweisje in je zak krijgt. Dat repareren, dat komt wel. Je kunt toch wel iets los sleutelen en zo, het repareren doen wij. Maar het is allemaal sabotage geworden.

Je kan echt zeggen: ik heb met m'n leven gespeeld. Om te beginnen: er gingen allemaal ouwe kogellagers in die Duitse motoren. We hadden van voor de oorlog kisten met oude onderdelen staan want wij gooiden nooit wat weg. En daar stond ook één kist bij, die zat vol met gebruikte kogellagers, die kon je met nog geen tien man opbeuren.

Maar al die lagers zijn wel verwerkt geworden in die moffe-karren. Bij mij thuis gingen de pakken nieuwe onderdelen, die voor de mof bestemd waren, zó de kelder in, ongeopend.

Alleen de faktures haalde ik eruit, die moesten verwerkt worden. Die pakken lagen na de oorlog nog precies hetzelfde zoals ik ze d'r in gegooid had. Dat was allemaal nieuw Zündapp materiaal. Ik dacht: dat is voor na de bevrijding want dan zullen we het zelf hard nodig hebben. Maar in '43 werd ons het werk afgenomen. Toen werd het allemaal gecentraliseerd in grote bedrijven. Mijn tent werd gesloten en mijn personeel werd me afgenomen, zij werden ingezet bij Jongerius op het Singel.

Ergens was ik blij dat ik er vanaf was, want je speelde toch altijd met vuur, het kon altijd zó gebeurd zijn.

slot volgt

Fraai geschreven en zorgvuldig bewaarde oorkonde met vermelding van 'de Notwendigen Spezialkenntniss'.